

Tiedon armoilla

Maanmittarien ammattiin on perinteisesti kuulunut tiedon kerääminen, ylläpito ja tarjoaminen kaikille sitä tarvitseville mahdollisimman helposti ja laajasti käyttöön. Usein tietysti tästä on haluttu saada kohtuullinen korvaus, mutta muita esteitä ei ole nähty. Hyvän ja oikean tiedon laajan hyväksikäytön on aina katsottu hyödyttävän ihmisiä ja yhteisöjä oleellisesti enemmän kuin sen salaaminen.

Maanmittarin perustehtäviä on maiden ja mantujen ja niihin liittyvien ominaisuustietojen kartoittaminen. Laadukkaat, kaikkien saatavilla olevat hyvät kartat ovat olleet ylpeytemme aihe. Jotkut totalitaariset yhteisöt ovat tosin näitäkin osittain halunneet salata tai vääristellä ennen kuin ne on saatettu yleiseen käyttöön. Jo ajat sitten on maapaalat ja niiden omistajat kirjattu ja niistä on muodostettu rekistereitä. Maa- ja lainhuutorekistrit ovat olleet julkisia ja luoneet perustan omistusoikeuden turvaamisessa ja näin erään yhteiskuntamme peruskiven.

Mutta niin ilmakuvien kuin maanalaisten johtojen ja tilojen karttojen on katsottu usein olevan julkisen ja salaisen rajamailla. Tätä olen itse aikanani hieman ihmetellyt. Puolustusvoimathan aikanaan sottasivat tiettyjen alueiden ilmakuvia ja erityisesti maanalaisista tiloista osa on julistettu salaisiksi ja siirretty kassakaappeihin. Kun asiaan on vihkityntynyt, niin on sitä alkanut ymmärtääkin. On yhteiskuntia, jotka kuitenkin ihmettelevät meidän johtokarttojemme vaapaata, jopa korvauksetonta saatavuutta.

Mutta ei kehittynyt yhteiskuntamme ole vain maanmittarien keräämien tietojen varassa. Maassamme on ylpeyden aiheena hyvä ja kattava väestörekisteri, johon on kerätty laajojen henkilötietojen, uskontoa myöten, lisäksi asuinpaikat ja osoitteet. Järjestelmä tarjoaa tietysti moineen yhteiskuntamme suunnittelu- ja rakentamistehtävään oivallisen taustatiedon. Ihmisten liikkeet, syntyminen ja ikääntyminen hallitaan alueittain erinomaisesti. Vaalitkin voidaan järjestää

tuosta vain. Väestötietojen systemaattiseen rekisteröintiin suhtaudutaan tosin eri yhteiskunnissa monella lailla. Englannissa ei meikäläistä väestörekisteriä ole. Samoin vieraillessani Hampurissa paikalliset viranomaiset tiesivät pohjoismaisen järjestelmän, mutta totesivat, että vastaava järjestelmä oli aikanaan DDR:ssä, ei heillä. Hiljainen, oman yhteisön täydellisyyden epäily virisi.

Yhteiskuntamme perustiedoista on kuntatasollakin kerätty yhtenäisesti toimiviin kuntatietojärjestelmiin asemakava-, kiinteistö-, väestö-, omistaja-, osoite-, yritys- ja toimipistetiedot. Järjestelmän pystyttämiseen on tehty paljon työtä ja niistäkin ollaan ylpeitä, koska ne helpottavat ja edistävät merkittävästi viranomaisten työtä oikean ja kattavan tiedon varassa tapahtuvaa yhteiskunnan kehittämistä. Järjestelmästä saa yksikötason tietoja sekä tarvittavia tilastoja ja niillä voi analysoida eri ilmiöitä ja aikasarjojen avulla selvittää niiden muuttumista aikojen kuluessa. Hienoa!

Ja sitten alettiin kehittää julkiselle liikenteelle uutta matkakorttijärjestelmää. Nykyaikainen teknologiahan tietysti edellytti, että tälläkin alueelle hyödynnetään sähköisyyttä ja tietotekniikan mahdollistamaa matkustusmäärien analysointia. Vaikuttaa hyvältä, mutta sitten ilmeni, että järjestelmään oli istutettu tiedot henkilötasolle, jolla sitten voidaan seurata ja tutkia kunkin yksittäisen henkilön liikkumista. No, nyt meni jo meikäläiseltäkin yli ja hiljaa kytenyt epäily järjestelmämme erinomaisuudesta roihahti liekkeihin. Mitä helvettiä se kellekään kuuluu, missä meikäläinen kuljeskelee. Ja mitä muuta tämän lisäksi tässä yhteiskunnassa jatkuvasti seurataankaan?

Väestörekisteri, johon on rekisteröity henkilötiedot kaikkine lisukkeineen, onkin jo todettu. Sen lisäksi pankki on kirjannut kaikki rahamme ja lainamme, vakuutuslaitokset törmäilymme ja varastelun kohteeksi joutumiset, terveysjärjestelmät vikamme ja vaivamme, poliisi töpöilymme, oppilaitokset menestyksem-

me tai menestymättömyytemme, työnantaja liksamme ja poissaolomme, lentoyhtiöt lentelymme, kaupat korttien kautta ostoksemme, puhelinlaitokset puhelumme elleivät peräti juttujamme ja olettavasti isovelji valvoo jotain muutaakin, jota ei edes tiedä.

Kun arvomme ja yhteiskunnan nokkahenkilöt vaihtuvat tai ulkopuolinen mahti astuu kuvaan ja haluaa, että tietynlaisilla ominaisuuksilla varustetut henkilöt tai ryhmät listataan, niin tässä maassahan se järjestyy käden käänteessä.

Totisesti, onpa tietosuojavaltuutetulla, niin kauan kuin yhteiskuntamme on sellainen, että se pitää tätä tarpeellisena, töitä.

Tämän jutun tarkoitus ei suinkaan ole vaimentaa oikean ja tarpeellisen tiedon keräämistä ja järjestämistä niin, että sitä voidaan hyödyntää yhteiskuntamme kaikenpuoleisen hyvinvoinnin lisäämiseen, vaan kiinnittää huomiota siihen, kuinka tärkeänä ellei tärkeimpänä on pidettävä yksittäisen ihmisen suojaa. Kuinka hyvin ja yksituumaisesti pystymme järjestämään tietovarastomme niin, että niitä ei päästä missään oloissa ainakaan helposti käyttämään yksittäistä ihmistä tai ihmisryhmää vastaan?

Jürgen Grönfors

jurgen.gronfors@hel.fi